

Szerkesztőség:

Arad, Acsev-palota,

Kiadóhivatal:

Bulv. Regele Ferdinand 22,
(József főherceg-ut.)

(Aradi Nyomda Vállalat)

Sürgőnycim: Közlöny, Arad.

Telefonszám:

Szerkesztőség és kiadóhivatal
151.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KOZGAZDASAGI NAPILAP.

* Főszerkesztő: STAUBER JÓZSEF. *

ELOFIZETES

HELYBEN ÉS VIDÉKEN:

Félsz évre — — — 300 Lei.

Fél évre — — — 180 Lei.

Negyed évre — — — 75 Lei.

Havonta — — — 25 Lei.

Hirdetések díjazás szerint
vételnek fel.

Megjelenik naponta reggel.

Lapunk legfőbb közleményei:

Novemberben megnyílik az aradi szabadkőmives páholy.

A honvágy vitte haza Károly ex-királyt.

Akkord munkarendszer az Astrában
A repatriáló hivatali főnök rágal-
mazási póro.

Magyar tudós Argentínában.
Felszentelték a borosjenői gim-
náziumot.

Német kormányválság a márka
zuhanása miatt.

Vilmos esküvőjét kihirdették.
Betiltották az adventisták aradi
gyűlését.

Betörés fényes nappal.

Az akkord-munka.

Aki az utolsó évtizedek munkásbérharcait figyelemmel kísérte, az tudja, hogy mit jelent az ipari vállalkozások életében az a lüktető érverés, amit az akkord-rendszerű munka demonstrál. Tudja, hogy az akkordmunka rendszere a munkás teljesítőképességétől teszi függővé a kereseti lehetőségeket. Minden munkás annyit keres, amennyit szorgalma, használhatósága és termelőképessége elérni tud. A kollektív szerződés bérrendszere homlokegyenest ellenkezik az akkordrendszerrel. Ezt a kollektív szerződést évek hosszú során keresztül lassu szívóssággal birkózta ki magának a szocializmus. Lényege ennek a rendszernek az, hogy egyik munkás se keresessen többet, mint a másik. Lehet tehetséges, lehet szorgalmas, lehet a teljesítőképessége akármennyivel is több, mint a kevésbé predestinált munkaerőnek, mégis ugyanannyi órabérért kell dolgoznia, mint a nálánál gyengébb, hanyagabb és improduktívabb munkásnak.

A kollektív szerződés rendszerre tehát szemben az akkordrendszerrel a tehetséges munkás parazitájává emeli a tehetségtelent. A gyenge munkásnak körülbelül ezen a filozófiáján épül fel: „Én nem tudok annyit produkálni, mint te, nem vagyok olyan szorgalmas és olyan hasznavehető mint te és mert a keresetben nem tudlak utólérni, mert erre képtelen, vagy ehhez túlhanyag vagyok, tehát nekem sem szabad több jövedelemhez jutni, mint nekem.” Ezen az élsódi filozófián épül fel a kollektív szerződések rendszere, nyilván az egyéni érvényesülés és az egyéni tehetség helyett a tömegeroszak, kvalitásokat bénító és produktumokat drágító, politikájának adva

helyét. A kollektív szerződéseknek a meglehetősen kétélű fegyvere tehát az, hogy a munkás minél kevesebb teljesítménnyel, minél több jövedelemhez jusson.

A háború óta megindult értékpusztítások helyreállításának, a leromlott gazdasági viszonyok felépítésének, az elveszett értékek pótlásának elsőrendű feltétele nem csak a polgári társadalom és az államgazdaság, de a munkások szempontjából is az akkord rendszer. Ez a rendszer, amelynek keretén belül szabadon érvényesülhet az egyéni teljesítőképesség, olcsóbban, gyorsabban, és gazdaságosabban termel. A kollektív rendszer formái között a munkás keveset dolgozik nagy bér mellett. Tehát világos, hogy megdrágítja a termelt árut és nem kismértékben a kollektív rendszerre vezethető vissza az iparcikkek mai általános drágasága.

Az a rendelet, amivel az Astra gyárban ma behozták az akkordmunkát, nemcsak a termelés, hanem a munkások érdekeinek is védelmet jelent. Államgazdasági szempontból pedig egyenesen emi-
nens fontosságú. Az ügyes, a komoly, a szorgalmas munkás akkord-rendszerű termelése egyformán eredményes a munkásra, a közre és az államra nézve. Alapja egy tiszta és nemes versenynek, a melyben erejük kifejtésére, legjobb teljesítményük bemutatására törekcsenek a kisebb tehetségű munkaerők is. Az akkordrendszer indítja el tulajdonképpen a munka versenyét, amely a produktumok fokozásával és a termelés olcsóságával az államgépezetre nézve jótékonyan nyilvánul meg. Az Astra gyár akkord-rendszerű munkabeosztásához önként, vagy önkéntelenül csatlakozniok kell azoknak az ipari vállalatoknak is, amelyek most a kollektív rendszer nehézségével küzdenek. A két bérrendszer évek óta tartó keserves hullámzásában az Astra gyár mai munkabér-átalakulása az első hullámtörés. Bizonyos, hogy amennyire a kommunizmus farthatatlan volt, mert gátat vetett minden téren az egyéni érvényesülésnek és az egyéni teljesítőképességnek, úgy előbb-utóbb tarthatatlanná válik minden kollektív szerződés is. Az Astragyárnál beállt változást Aradon a közre, a városra, a munkásra és az államra nézve egyaránt hasznos és fontos kezdeményező akciónak óhajtjuk látni.

A magyar követ — a koronázási ünnepen

(„Respektáljuk más nemzet érzelmi világát.” — Az Adeverul feltűnő cikke.)

BUCURESTI. Bár nyíltan nem beszéltek róla, de uton-utfélen gyakran suttogás folyt arról, hogy a magyar kormány távol tartotta magát a koronázási ünnepségekről. Most Bucurestiben hivatalosan konstatálják, hogy báró Zichy Rubido Iván, magyar követ, a koronázási aktuson Alba-Julian (Gyulafehérvárott) nem vett ugyan részt, de a második napon ő is ott volt a bucurestii diplomáciai karral a mogosani pályaudvaron a királyi pár fogadásán és ott volt a fővárosban lezajlott ünnepségeken is. Megjelent továbbá az Alba-Julianból (Gyulafehérvárról) visszatért királyi pár cerclején és bevezette a magyar kormány nevében szerencsekívánatait a főudvarmesteri hivatalban e célból feltételezett könyvbe.

Az Adeverul, a Kormány felhivatalosa e hírrel kapcsolatban megjegyzi, hogy bizonyos tendencia nyilvánul meg abban, hogy egyes lapok tüntetően huzzák alá a magyar kormány távolmaradását. Végül is tisztába kell jönni azzal, — írja a lap — hogy ily irányu sajtó törekvések sohasem váltják ki a kívánt hatást. Állandóan amellett tündetni, hogy a szomszédos Magyarország mindén cselekedetében tendencia után kutassunk, vég-eredményben egyáltalán nem ildomos dolog egy szerencsésebb helyzetbe jutott állam részéről.

Nekünk románoknak is megvol

Nem fogadták el

a képviselők lemondását

A Parlament megkezdte munkáját

BUCURESTI. A kamara ülését ma délután három órakor nyitotta meg Orleanu elnök, aki áttekintő beszédben emlékezett meg a koronázás tényéről, majd üdvözölte a Házat. Ezután az elnök meleg szavakban emlékezett meg Tace Jonescu haláláról. Bratlanu miniszterelnök az elnök szavával kapcsolatban megemlékezett Tace Jonescuról és hozzájárult ahhoz az indítványhoz, hogy az elhunyt politikusnak emléket állítsanak. Ugyancsak Tace Jonescut méltatva dicsőítő beszédet mondott Pavel Bratesanu, Orleanu elnök a Tace Jonescu halálával megüresedett nagybányai kerületet hivatalosan is megüresedettnek deklarálta. Majd bejelentette az elnök Zigre Miklós és Andru Sever képviselők le-

mondását. A kamara plenuma szokatlannak és indokolatlannak találva a lemondásokat, azt nem fogadta el, hanem kérte a képviselőket mandátumuk további megtartására. Leonte Moldoveanu javasolja, hogy a rokkant tisztek rangjukat megtarthassák. A tisztek viselői fizetésjavítására megszavazott hatszázmillió klutalásáról szóló törvényjavaslatra nézve a kamara kimondta a sürgősséget. Mardarescu hadügyminiszter be-terjesztette az 1923. évi kontingens behívására vonatkozó törvényjavaslatot. A Ház kimondta a sürgősséget. Három óra husz perckor felfüggesztették az ülést, mire a bizottságok visszavonultak.

A román sajtó tehát tartózkod-
jék attól, hogy a magyar nemzetet
olyan színben tüntesse föl, mintha
az a megértés és jobb érzés hijjá-
val lenne. Lehetséges, hogy bizo-
nyos tendencia van abban, hogy a
magyar kormány bucurestii képvil-
selője nem ment el az alba-julian
koronázási ünnepségekre. Ha ez
áll, nem szabad elfelejteni, hogy
ha Romániának történelmi és em-
beri jogai vannak ahhoz, hogy eb-
ben az erdélyi városban ünnepet
tűjön, Erdélynek ez a területe és
Alba-Julia a maga történelmi múlt
jával Magyarország számára sem
lényegtelen.

Mondjuk ki inkább nyíltan: sem
szerűbb volt a magyar követ részé-
ről, hogy nem állott azok sorába,
akik Alba-Julianban ünnepet ültek.
Ottani jelenlétéből nagyon is
hiányzott volna az ünnepségen
való őszinte részvétel látszata. Az
által, hogy azután később résztvett
a bucurestii ünnepségeken és ezzel
megfelelő formában képviselte kor-
mányát, eleget tett ama formalis-
tásnak, amely az ünneplő állam
régii szövetségesei részéről jól
esett nekünk és csak természetes
volt, míg Magyarország részéről
az már lényegesebb gesztust je-
lent.

A szenátus ülését délután há-
rom órakor nyitotta meg Phere-
kyde elnök, aki beszámol a folyó
eseményekről, elparentálta a se-
natus halottjait. Majd Marsescu
közmunakügyi miniszter több ta-

vaslafaira kimondták a sürgösséget és igazolták a szilágysomlyói és románii választásokat. A szenátus éjszakai ülését a bizottsági tárgyalások után folytatták az agrártörvény egyes szakaszainak módosítására vonatkozó vitát. Felszólalt *Marinescu* és tiltakozott az ellen, hogy ezt a javaslatot olyan meglepetésszerűen hozták a parlament elé. *Constantinescu* miniszter felvilágosításai után a szenátus a javaslatot általánosságban elfogadta. (Rador.)

Magyar szó.

A koronázás háromnapos ünnepéről most tértek vissza a messzevidékek küldöttei, akik a parádék színes emlékéin és emlékérméin kívül elhozták magukkal a bucaresti koronázási ebéd evő-eszközeit, tányérjait, kancsóit, — melyek mindegyik darabján feliratok örökítik meg a koronázás dátumát. A sok ünnepi visszaemlékezés között meglepő az, ami Szalonta főbírájával, Molnár Mihállyal történt. Molnár Mihály, mint a legnagyobb biharmegyei község főbírája vezető szerepet kapott Biharmegye küldöttségében s így többek között Molnár Mihály nyújtotta át a királynénak Biharmegye diszes albumajándékát, míg a királynak szánt másik albumot a belényesi községi főbíró adta át.

Molnár Mihály egyébként még egy ízben került szemtől-szembe az uralkodóval. A koronázási ebéd alatt a király váratlanul megjelent a megyék küldöttei sorában és a biharmegyei csoportban Molnár Mihállyal állott meg. Magyarul szólította meg:

— Melyik község bírája maga?

Molnár Mihály felállva válaszolt:

— Nagyszalonta község főbírája vagyok.

A király még megkérdezte:

— Ugy-e az Biharmegye?

Es az igenlő válasz után továbbhaladt a szomszédos asztal felé . . .

Huszonöt millió rubel egy ebéd

(Az élet még egyszer olyan drága Moszkvában, mint Párisban.)

— Az „Aradi Közlöny” bécsi szerkesztőségétől. —

Octave Courtenay francia újságíró az Echo de Paris hasábjain részletesen beszámol moszkvai tapasztalatairól. Az orosz-lett hártól 24 óra hosszat utazott Moszkváig. A 600 kilométeres utat a vonat három órással késéssel tette meg. A vasuti forgalom különben 25 százalékkal kisebb, mint háboru előtt. A moszkvai nagy szállókat a Hotel Savoy kivételével képviselőik és állami tisztviselők részére foglalták le, a Savoyt ellenben a külügyi népbizottság nevesebb idegenek részére tartja fenn. A szálló berendezése nagyon egyszerű, de azért központi fűtés és villamos világítás található. A kiszolgáló személyzet naponta nyolc órát dolgozik és ezért csak reggel kilenc órakor kezd meg munkáját. A hotelt egy katonatiszt igazgatja és állandóan szolgálati revolverrel jár-ke. Kínaiak, tatárok, hinduk és mongolok, akik a szálló lakói, ezért nagy tiszteletben tartják. Magánházak már nincsenek és az egyes lakásokban a családok egy vagy több szobát foglalhatnak el. Magasrangú állami

A honvagy vitte haza Károly exkirályt.

(„Éjjel-nappal a visszatérésre gondolok.” — Levél Schager jószágkormányzóhoz.)

Az Aradi Közlöny mai számában jelentette, hogy néhai Károly exkirály hagyatéki ügyét a közeljövőben fogják tárgyalni a bécsi első kerületi bíróságon. Jelentésünkben ismertettük az exkirály madeirai végrendeletét is, amelyben Károly politikai hitvallást is tett. A hagyatéki tárgyalás alapjában azonban nem a legutóbbi madeirai, sem a svájci Hartensteinben kelt végrendelet, hanem a még 1917-ben Badenben megirt végrendelet, amelyet még mint teljes háltalmában levő császár és király és mint hadseregparancsnok irt alá, fog szolgálni. Most derül ki az is, hogy az exkirály madeirai száműzetésének napjaiban naplót vezetett, amelyben főleg magyarországi kirándulásairól számol be. Legutolsó feljegyzése a naplóban, amelyet tíz nappal a halála előtt irt bele, így szól:

— Vajjon eljutok-e még valaha Bécsbe?

BÉCS. Az exkirály második magyarországi útjának mostani év fordulója alkalmából a Reichsport hétfői lapja, Schager Albin dr., az exkirály volt jószágkormányzójának tollából hosszabb cikket közöl Károly tragédiájáról és magyarországi utazásainak motívumairól. Schager előadja, hogy az exkirályt azok a folytonos kérések bírták rá a visszatérésre, amelyek írásban és szóban állandóan sürgették, hogy jöjjön vissza Magyarországra és hivatkoztak koronázási esküjére, amely arra kötelezi, hogy a kormányzást átvegye. Ezek a

könyörgések, azonkívül pedig a honvagy, amely a királyt gyakran elfogta, bírták rá a husvét utazásra, amelyre vállalkozott anélkül, hogy előzőleg bárkit is értesített volna, mert senkire sem akarta a felelősség súlyát háritani. Ugyanezek az érzések vezették második magyarországi útja alkalmával is, amint az 1921. szeptember 11-én Schagerhez írott leveléből kiderült:

— Ön azt tanácsolja nekem, — írta az exkirály Schagernek, — hogy ne térjek vissza Magyarországra. De Ön nem tudja, hogy mennyire szenvedek, amidőn folytonosan emlékeztetnek népemmel szemben vállalt kötelezettségemre és Ön nem tudja, hogy mit jelent az, számkivetésben élni. Ugy kell cselekednem, amint azt a Mindenható rendel. Tudatában vagyok annak, hogy másodízben életem is kockán forog, de mégsem tehetek másként, éjjel-nappal csak a visszatérésre gondolok.

Ebben a hangulatban készült az exkirály második útjára. Hartensteinben lázasan fogtak hozzá az uti előkészületekhez. Csak különböző nehézségek legyőzése után sikerült Zürichben az uthoz szükséges repülőgépet biztosítani és úgy határoztak, hogy Hartensteinből fog Károly elindulni. Ekkor váratlanul újabb nehézségek álltak be, mert Zita exkirályné röviden és határozottan kijelentette, hogy ebben a vállalkozásban férjének oldalán akar maradni, tőle sem miféle veszély nem választhatja el,

csak a halál. És ezzel a halállal az exkirály és az exkirályné hősiesen néztek szembe és október 17-én nyugodtan megírták utolsó akaratukat.

Betiltották az adventisták aradi kongresszusát.

Az aradi illetékes hatóságokhoz a napokban érdekes kérvény érkezett, amelyben az adventisták kérték erdélyrészi konferenciájuk megtartásának engedélyezését. Csak kevesen tudják Aradon, hogy ennek a misztikus szektának itt is vannak hívei. Az adventisták erdélyi tömörülésének elnöke a napokban Aradra érkezett, hogy elrendezze az aradi ünnepségeket. A hívőknek az volt a szándékuk, hogy a nyári szinkörben a konferencia után három napig tartó passziójátékot rendeznek. Az ünnepségekre számos külföldi hívő érkezett volna Aradra. Azonban a hatóságok keresztülhúzták az adventisták számítását, mert értesítették R. P. Pauliu elnököt, hogy ez a hitfelekezet nem elismert vallás Romániában és így az ünnepségek megtartását nem engedélyezhetik. Az Aradi Közlöny munkatársa felkereste az adventisták Aradon tartózkodó elnökét, aki a következőket mondotta:

— Az adventisták, illetve a Krisztus második eljövételére várakozók vallási szektáját az Északamerikai Egyesült Államokban és ezzel egyidejűleg Angliában alapították. Ennek a vallásnak a követői vakon hisznek egy közel eljövendő boldogabb világban, amely Krisztus újbóli feltámadásával, hussá és vérré való újjászületésével kezdődik. Sajnos, a hatóságok betiltották a konferenciát s ezért kénytelenek vagyunk elhalasztani, addig, amíg a minisztériumtól engedélyt kapunk az ünnepségek megtartására

tisztviselők természetesen jobb helyzetben vannak, az új gazdagok, az ugynevezett népek pénzéért biztosítanak a maguk részére kényelmes lakást.

A közbiztonsági szolgálat kifogástalan és az ember veszély nélkül közlekedhet éjjel-nappal. A hirhéd csekét feloszlatták és az általános rendőrigazgatósággal helyettesítik. Ez utóbbi az árdrágítók és az új gazdagok valószínűsége. A főutakat villanyvilámpákkal igen jól világítják. A villamos vasut éjjelig közlekedik. A forgalom jelentéktelen és Moszkva még mindig halott város benyomását kelti, amely csak az üzletek nyitásokor és az üzletek bezárása után élénkül meg. A kocsisok az előirt taksának háromszorosát szukták kétni. Egy negyedórát utért nyolcmillió rubelt (16 frank) kell fizetni. Már lehet autótaxit is találni, óránként 20 frankért. Az utcán éppen annyi koldust lehet találni, mint háboru előtt. Idegeneknek különösen feltűnik a lakosság ruházódása. Az elegáns férfiak ismét keménygallért viselnek, a nők már nem vágják le hajukat, mint régebben, a midőn a tifuszbajrány erre kényszerítette őket. Az üzleteket délután 9 órától 1 óráig, délután pedig 3-tól 6-ig tartják nyitva és

minden megszorítás nélkül lehet vásárolni. Az árusok seregestől kínálják kis portékájukat, gyümölcsöt, süteményeket, cigarettát és újságokat.

A vendéglőkben általában véve is nagyon drága az étkezés. Egyszerű ebédért négy-öt millió rubelt kell fizetni (körülbelül 9 frank), de aki étlap szerint étkezik, 25 millió rubelt fizet. Az árak még egyszer olyan magasak, mint a párisiak. A posta, táviró és telefon működésére jellemző, hogy Moszkvában csak egy postahivatal van nyitva délután tíz órától délután négy óráig. Csaknem valamennyi színházban és a mozik felében játszanak. A moszkvai nagy színház nézőtere visszatartó látvány. A nézők piszkos ruhában, fejükön sapkával jelennek meg. Páholyban minden ülőhely után 25 millió rubelt kell fizetni. Különben a helyárak elég mérsékeltek, kivéve azokat a bálleteket, ahol híres táncosnők lépnek föl. A színházak zsufoltak és jegyet csak viszontárúsítók útján lehet kapni. Az orfeumokban az énekesek meglehetősen szabadon bírálják a mai rendszer irányait. Az új táncok közül csak a macsicsot ismerik. A cigányokat nagyon szeretik.

Az állam és az egyház szétválasztása után sok templomot és kolostort bezártak. A nép még mindig nagyon vallásos, a vezetők azonban tüntetnek hitetlenségükkel.

A kínai városnegyed bejáratánál egy szent szobor előtt nagy betűkkel ez a felírás olvasható: A vallás opium a nép részére. A kormány tagjai fedett fővel lépnek a Megváltóról nevezett templomba. Vallásos körmenetek idején azonban a tömeg áhitatosan viselkedik és keresztet vet.

A vörös hadsereg elég megnyerő külsejű, de azok a katonák, akik utcán kószálnak, igen siralmasak. A vörös hadseregben még mindig sok régi tiszt szolgál, de újonnan alapított katonai iskolákban már képezik a fiatal kommunista tiszteket és a cári hadsereg tiszteit lassanként ezekkel helyettesítik. A katonai szolgálat természetesen kötelező. Az állami bank 370 ezer rubelt ad egy frankért. Pénzét senki sem tartja meg, hanem nyomban árut vagy idegen valutát vesz rajta. Az ugynevezett fekete börzén, amely a spekulánsoknak található helye, kapható idegen valuta. A hatóság szemet huny a titkos börze üzelméin, de a spekulánsokat gyakran letartóztatja.

Vilmos esküvőjét kihírdették Doornban.

(Meg akar fiatalodni az excsászár)

BERLIN. A Deutsche Allgemeine Zeitung jelenti: Doornban meg történt Vilmos császár házasságának kihirdetése. A szükséges formalitásokat a doorni polgármester előtt már tegnap délelőtt elintézték.

Foglalkoztunk a párisi *Matin* ama hírével, hogy a volt német császár legközelebb az ugynevezett *Steinach*-féle operációnak veti magát alá, hogy ezáltal ifjúkori rugékonyságát és frissességét visszanyerje. Erre az elhatározásra II. Vilmost egyik legintimébb barátja bírta rá, aki már a háboru előtt is magas hivatalt viselt a császári Németországban. Ez a meghitt barát megértette a volt német császárral, hogy a doorni magányosság rossz befolyással van a felkiállapotára.

— Az operáció — mondotta — feltétlenül fejjel felcsúszva értelmi képességét, amelyet ez az elzárkózottság határozottan veszélyeztetett. A fizikai egészségét is megjavítja majd, valamint a vérnyomást is megkönnyíti, amely ilyen korban könnyen veszedelmessé válik.

II. Vilmos most 64 esztendő és tudvalevően november 5-én készül másodszer megházasodni. Az összeomlás óta állandóan nyomott hangulatban van. Akik két, vagy három év óta nem látták, azt mondják, hogy *rendkívül megöregedett*. A német császár meghitt barátja nem a saját szakállára táncsolta a *Steinach*-féle operációt. Mielőtt e lépésre rászánta magát, felkereste dr. *Schmidt* Pétert, *Steinach* doktor leglelkesebb berlini tanítványát s megkérdezte tőle, helyén valónak találja-e a műtet? Az orvos igenlően válaszolt. Ugyanez az orvos beszélgetett a *World* berlini tudósítójával és többek között ezt mondotta:

— Az operáció szükséges előkészületei folyamatban vannak, de még nem fejezték be azokat. Az én nézetem az, hogy az operáció sikerrel fog járni, már csak azért is, mert a volt császár éppen abban a korban van, amikor a megifjaltás lehetősége a legnagyobb. Annál valószínűbbnek gondolom a sikert, mert öfélése most annyi esztendővel lázas aktivitás után aránylag nyugodt életet folytat. A *Steinach*-féle operációt legnagyobb sikerrel munkásokon lehet végrehajtani. Szellemi munkával foglalkozók nem reagálnak rá oly intenzíven, mint a fizikai munkások. Nos, a német császár az utóbbi esztendőben olyan életet folytat, amely fizikumát a munkásember fizikumához hasonlóvá alakította.

A *World* ugyan komoly újság, mindamellett ezt a híret kételkedve kell fogadni.

Novemberben megnyílik az aradi szabadkőműves páholy.

(A páholy amerikai védnökség alatt. — Szabadkőműveskongresszus Kolozsváron. — Mi történik a poliklinikával?)

Az egyik erdélyi lap tegnapi száma hosszabb cikkben foglalkozik a romániai szabadkőművespáholyok működésével. Azt írja, hogy a román kormány megengedte a szabadkőművespáholyok zavartalan és minden rendőri, vagy politikai beavatkozástól mentes működését, sőt a kolozsvári „Kelet” páholy, amelynek igen sok előkelő egyetemi tanár tagja van, már fel is vette a munkát. Érdekesnek tartottuk ebből az alkalomból kérdést intézni az aradi szabadkőművespáholy egyik régi tagjához, *Szendrey* Mihály szinigazgatóhoz arra vonatkozóan, hogy a miniszterium engedélye vagy rendelete mennyiben érinti az aradi szabadkőművesek régóta szünetelő működését?

A magyarországi szabadkőművesség sorsa.

— Magyarországon, — kezdte felvilágosítását *Szendrey* Mihály, — szabadkőműves testvéreink még mindig súlyos harcokat vívnak páholyaik működésének fel-függesztése ellen és elköszönt vagyonuk visszaadásáért. *Bánffy* Miklós gróf külügyminiszter a legutóbbi népszövetségi ülésen, bizonyos külföldi interpellációkra válaszul, komoly ígéretet tett a magyar szabadkőművesség működésének helyreállítása tárgyában. A népszövetség ebből az alkalomból egy washingtoni és egy svájci szabadkőműves nagymestert küldött ki Magyarországra, hogy a külföldi relációk szempontjából is nagyfontosságú magyar szabadkőművességi akciót újra felvirágoztassa. A külföldi megbízottak azt követelték a magyar szabadkőművesség nevében *Bánffy* Miklós gróf külügyminiszter előtt, hogy azokért a meghurcoltatásokért, vádakért és hazug támadásokért, amelyek a legutóbbi időben a magyar páholyokat érték, a magyar nemzetgyűlés nyilvánosan adjon elégtételt. Amikor erről a követelésről Gömbös és frakciója értesültek, valami olyan retorziót helyeztek kilátásba, amelynek következménye *Bethlen* István gróf kormányának teljes bukását jelentette volna. Így tehát Magyarországon még ma is kedvezőtlen viszonyok között kell küzdeni a progresszió embereinek.

Az erdélyi magyar szabadkőművesség.

— Az erdélyi szabadkőművesség munkáját a román kormány hivatalosan vagy rendeletileg sohasem akadályozta meg. A román impérium átvételekor a helyzet olyan volt, hogy bizonyos fennálló és érvényben levő rendelkezések: a gyűlékezési szabadság korlátozása, a gyűlések kötelező bejelentése egyszerűen fizikailag tették lehetetlenné a páholyok működését. Most azután külföldi szabadkőművesek intervenciójára a román kormány is megengedte a páholyok működését. Ez jogköre a belügyminiszternek. Bár az erdélyi páholyok eredeti alapszabályaik jóváhagyását nem kérték a belügyminisztertől, *Brătianu* miniszterelnök mégis leira-

tot intézett a brassói és nagyszombeni rendőri közegekhez és szigancákhoz, amelyben e városok páholyainak működését megengedte és utasította a hatóságokat, hogy kivételesen ezekre a páholyokra ne terjesszék ki ellenőrző funkcióikat, tekintettel a szabadkőművesség humánus, de zárt körben mozgó céljaira.

Az aradi páholyélet megindulása.

— Ennek a hónapnak a végén ülnek össze Kolozsváron egy kongresszus keretében az erdélyrészi magyar szabadkőművesek. Az említett három város szabadkőművesei kívül ott lesznek *Arad* Nagyvárad, *Marosvásárhely*, stb. szabadkőművespáholyainak megbízottai is, hiszen ezek a városok csak azért nem vették fel eddig a rendes páholyi munkát, mert ennek a kongresszusnak egybehívását várták. A kolozsvári kongresszuson a washingtoni szabadkőműves páholy három kiküldöttje is részt vesz, akik már ez év tavaszán tárgyaltak a román kormánnyal a páholyélet megindítása ügyében. A kongresszuson minden körülmények között határozatba viszik a páholyok zavartalan megnyitását és működését, amit annál is inkább könnyű lesz elérni, mert hiszen az erdélyi szabadkőművesség ma már amerikai védnökség alatt áll.

— Ami speciálisan az aradi szabadkőműves életet illeti, bizonyos, hogy az itteni páholy november hónapjában felveheti a munkát. Nem lehet akadályja ennek a helyiség kérdése sem, mert az *Apponyi-köruti* páholyt a miniszter rendelete éppen úgy visszaadhatja nekünk, mint ahogy a szebeni, kolozsvári és brassói páholyok is 10 nap alatt kapták vissza eredeti helyiségüket. *Arad* város vezetősége és hatósága nagyrésztben rokonszenvezik a szabadkőművességgel. Hiszem, hogy az aradi szabadkőművesség új elindulásában ismét a régi helyén lesz, ahol most még a poliklinika és a tüdőbetegszanatórium működik, azelőtt pedig elemi iskola és utlevélosztály is funkcionált benne.

Intervju a poliklinika főorvosával.

Szendrey Mihály érdekes felvilágosításai után az *Aradi Közlöny* munkatársa felkereste dr. *Memete* Deimetert, a poliklinika igazgató-főorvosát, akihez kérdést intézett arra vonatkozólag, hogy mi történik a poliklinikával, amennyiben novemberre a szabadkőművespáholy a maga épületébe költözne vissza. Az igazgató-főorvos így felelt:

— Semmiesetre sem adhatnánk át eredeti rendeltetésének a páholy épületét addig, amíg más helyiségünk nincsen. Amikor a poliklinika ideköltözött, bizonyos átalakítási munkálatok váltak szükségessé és ezek a munkálatok még ma is folynak. A poliklinikához csatlakozott még egy tüdőbeteg-gondozó is, úgy, hogy ebben a pillanatban az egyik nagytermen kívül a volt szabadkőművespáholy épületének minden zuga be van töltve. Ha a miniszter tényleg elrendelné, hogy az aradi páholyt

eredeti rendeltetésének adják vissza, bizonyára rendelet érkezne arról is, hogy a poliklinikát hová költöztessük.

Hogy áll a leu?

Október 24 én fizettek 100 lelért:
Párisban 8.90 frankot
Zürichben 3.40 frankot.
Budapesten 1575 koronát
Newyorkban 62½ centet
Berlinben 2550 márkát
Bécsben 46000 koronát

Felszentelték

a borosjenői állami gimnáziumot.

Jelentettük, hogy *Ineun* (Borosjenőn) akciót indítottak egy gimnázium felállítására ügyében. Az akció sikerrel is járt, amennyiben a kormány lehetővé tette az állami gimnázium létesítését. A község vezetőszemélyiségeinek és lakosságának áldozatkészsége folytán a terv kivitelre került és vasárnap már fel is szentelték az új gimnáziumot amely egyelőre a község háza mellett lévő emeletes házban nyert elhelyezést. Az iskola felszentelése ünnepélyes keretek között folyt le. Vasárnap délelőtt tíz órakor az ottani gör. kel. templomban *Georgia* János esperes fényes papi segédlettel misét celebrált. A templomban a helybéli intelligencián kívül részt vettek még *Montea* Jusztin sikulai, *Cociuban* János és *Fejér* Tivadar borosjenői lelkészek. Rajtuk kívül az aradi kiküldöttek is megjelentek az istentiszteleten. A templomban egyházi énekeket adott elő az aradi tanfelügyelőség dalárdája *Lipovan* Athanáz segéd tanfelügyelő vezénylete mellett. Az ünnepség második része csak ezután következett. A közönség az új gimnázium épületébe vonult, ahol kezdetét vette a fényes avatási ünnepély. A programot a dalárda nyitotta meg. Az avatási ünnepélyen *Suciu* Traján borosjenői főszolgabíró üdvözölte a megjelenteket és meköszönte a községbeliek jóindulatát, hogy lehetővé tették a gimnázium felállítását. Ezután felolvasta ama miniszteri leiratot, amelyben engedélyezi az új középiskola megnyitását. *Dirlea* Pál borosjenői országgyűlési képviselő a kormány nevében üdvözölte a megjelenteket és azt javasolta, hogy küldjenek üdvözlő táviratot a királyi párnak, a miniszterelnöknek és a közoktatásügyi miniszternek. Az indítványt elfogadták és a táviratokat el is küldötték. Az ünnepség befejeztével a vendégek tiszteletére a kaszinó helyiségében bankettet rendeztek, amelyen több felköszöntő hangzott el. Az új gimnáziumnak egyelőre csak az első osztályát nyitották meg és fokozatosan, minden évben egy-egy osztállyal több lesz. Jelenleg 52 növendékét számlál az intézet. Közöttük van néhány leány is. Érdekes, hogy a fiúk a leány növendékekkel egy osztályban vannak elhelyezve. F-

azonban csak ideiglenes, mert ki-látásba helyezték, hogy még egy helyiséget bocsájtanak az iskola

A repatriáló hivatali főnök rágalmozási pere.

(Egy aradmegyei görög keleti lelkész alaptalan vádasko-dása. — A kelepcébe csalt feljelentő.)

Érdekes és feltűnő becsületsér-tési és rágalmozási pör szerepelt ma az aradi törvényszék tárgya-lási sorrendjén. 1919-ben, amikor az idegenek ellenőrzése Aradon a repatriáló hivatal hatáskörébe tar-tozott, Basch Benő magyarorszá-gi illetőségű és ottani állampolgár tartózkodási engedélyért folya-modott, amelyet meg is kapott a prefektus jóváhagyásával. Aznap, amikor a tartózkodási engedélyt megkapta, a Dacia-kávéházban ta-lálkozott T. O. aradmegyei görög keleti lelkésszel, akinek nagy bol-dogan újságolta, hogy végre za-vartalanul lakhatik Aradon. A lel-kész meghallván azt, hogy Basch Benő letelepedhet, örömmel kiál-tott fel:

— Jó, hogy eszembe juttatod a letelepedés kérdését! Mindjárt ide is adhatod azt a 4 ezer koro-nát, amibe Vatian Aurélnál a re-patriáló hivatal főnökénél a te le-telepedésed került.

Basch Benő átadta a 4 ezer koronát, de ugyanakkor gyanut fogott. Lehetetlennek tartotta ma-ga is, hogy Vatian Aurélnál meg le-hessen vesztegetni, hiszen város-szerre ismerik a repatriáló hivatal főnökének puritán becsületességét, hozzáférhetetlen karakterét és komoly kötelességtudását. Még ugyanaznap délután beszélgetés közben elmondta Basch Benő az esetet Müller Vendel dr. aradi ügyvédnek, aki kijelentette, hogy ma-ga is lehetetlennek tartja ezt az ügyet és meg fogja kérdezni egye-nesen Vatiánt, hogy mit szól eh-hez a vádhoz?

Vatian és Müller Vendel tény-leg találkoztak is. A repatriáló hi-vatal főnöke nyíltan követelte, hogy az ügyvéd az egész iroda-személyzet előtt jegyzőkönyvben jelentse ki, hogy mit hallott a vá-daskodásról. Egyszersmind fe-gyelmit kért maga ellen és becsü-letsértésért és rágalmozásért fel-jelentette a lelkészt. Vatian Aurél azonban nem elégedett meg ennyi-vel. Tárgyi bizonyítékokat akart szerezni arra vonatkozólag, hogy T. O. hamisan vádaskodott. Ügy-védjével tehát levelet íratott a lel-késznek azért, hogy vádolóját ke-lepcébe csalhassa. Azt írta a levél-ben, hogy tudomása van a Basch-féle 4 ezer koronás kijárási pénz-ről és sürgősen kéri T. O.-t, hogy legalább a felét adja át neki. A kelepcévelre kitérő válasz érke-zett, T. O. nem mutatkozott haj-landónak a kérés teljesítésére, el-lenben a levelet beküldte a belügy-miniszteriumnak, hogy Vatiánt végleg kompromittálja.

Időközben a város által megin-dított és Vatiannak önmaga ellen

céljaira. Az ünnepélyen az aradi tanfelügyelőt, Lipován Athanáz segédtanfelügyelő képviselte.

kért fegyelmi eljárás is véget ért, még pedig a repatriáló hivatal fő-nökének legteljesebb rehabilitáció-ival. Alig, hogy ez a fegyelmi vizsgálat befejeződött és Vatian neve mákulatlanul került ki a vá-daskodásokból, megérkezett a vá-roshoz a belügyminiszterium utasi tása, hogy a kompromittáló levél alapján, amelyben Vatian részt kér magának a vesztegetési pénzből, nyomban függesszék fel a repa-triáló hivatal főnökét, indítsák meg a fegyelmit és ha a levél megfelel a valóságnak bocsássák el állásá-ból. A város a belügyminiszterium nak egy felterjesztés keretében jelentette, hogy a levél tulajdon-képen csak T. O. törbeccsalására íródott és Vatian korrektségéhez nem fér kétség. Ma délelőt tár-gyalta a repatriáló hivatal főnöké-nek T. O. ellen indított rágalmozá-si és becsületsértési pörét az aradi törvényszék, amelyen azonban T. O. nem jelent meg. A felperes arra kérte a bíróságot, hogy tüzzön ki az ügyben új tárgyalást és találja meg a módot, hogy a rágalmozó lelkész beidéztesse. A bíróság a tárgyalást november közepére ha-lasztotta el.

A szerző felesége

(Fedák Sári a férje színművének próbáin.)

BUDAPEST. A Magyar Szín-házban már tul vannak a nehezén. A premierig még két hét van, de a szereplők már úgy összetanultak, hogy akár tegnapelőtt is megtart-hatták volna a *Mennyel és földi sze-relem* bemutatóját. A próbákon most már csak egészen apró rész-leteken török a fejüket s a legna-gvobb kérdések közül való, hogy a függöny lassan menjen le a nagy jelenés után, vagy összecsapod-jék? Méri a másodperceket, ki-számítják a szüneteket, kipróbál-ják a reflektorokat, ha valakinek megreccsen a cipője a színpalak mögött, indulatosan rátamadnak, a légy szárnyát is meghallanák, ha októberben volnának legyek.

A próbákon szorgalmas ven-dég Fedák Sári, a szerző ujdon-sított felesége is. Molnár Ferencné első a színházban, ott ül a sötét nézőtérben, figyeli a színészeket, felvonásközökben a társalkodóban lelkesít s mire háromra végeznek a színháznál, a szabónőhöz indul a hölgyekkel, válogat, vitatkozik, küzd, próbál velük, hogy szépek, nagyszerűek legyenek a ruhák. Darvas Lilivel van leginkább elfog-lalva. Tizedszer tüzeti fel a fiatal művésznőre a legkülönbözőbb sely-meket, századszor vizsgálja meg,

hogy az angyalszárnyak biztosan kapcsolódnak-e tartójukba és ez-redszer pattogatja:

— Példátlan ez a leány, példát-lan.

Egészen lázas a lelkesedéstől, szinte aggódnak érte, csitítják s valaki megkérdi tőle:

— Mi lesz itt a premieren, ha már most ilyen izgatótt?

A művésznő maga is kíváncsi:

— Nem tudom, csak egy hete vagyok szerző felesége.

Irodalom, művészet

* A téli színház műsorának sor-rendje: Szérdán: Pacsirta, C. bérlet. Csütörtök: Államtitkár ur. A. bérlet, jubiláris előadás. Péntek: Orfeusz a pokoiban, B. bérlet. Szombat: Hét órai kezdéssel Böregér, C. bérlet. Tíz órai kezdéssel: Fifi, bérletszünet. Vasárnap délután: Utahi lány; este: Böregér, A. bérlet.

* A színházi iroda hírei. Galetta, Hörváth Mici és Balogh Böske lép-nek fel szérdán este a legbájosabb Lehár-operettnben: a Pacsirtában. A nagyszerű operett multheti reprizét zsufolt nézőtér nézte végig s a kö-zönség óhajára tüzte műsorra ismét az igazgatóság. — Az Államtitkár Ur. A milleniumi esztendőben a bu-dapesti Vigszínházban nagyszerű, ötletekben gazdag francia vígjáték került színre: az Államtitkár ur, a mely azóta bejárta a művelt országok összes színpadait. Arad színházi kö-zönsége értékelte az Államtitkár ur kiválóságait s ennek legfényesebb bi-zonyítéka az, hogy csütörtökön este érkezik el a jubiláris ötvenedik elő-adáshoz. Különös érdekessége az aradi jubileumnak, hogy ugyanaz a művész játssza el csütörtökön este a darab címszerepét, aki az aradi be-mutatón játszotta: Szendrey Mihály. A színház vígjáték-személyzete nagy ambícióval készül a jubiláris előadás-ra. — Az Orfeusz a pokoiban pént-eken este kerül színre.

Moz.

* Az Uránia színház premierje ismét szenzációval szolgál. „A halál-arcu ember” olyan filmmatrakció, a mely meséjének borzadályos, ideg-ke-re ható, titokzatos detektív-történetek-re emlékeztető máza alatt súlyos em-beri bűnök meztelen igazságát löki szemünk elé. A bűbájos táncosnő — a halálarcu ember szerelme — sze-repében a pompás magyar művésznő Mindszenty Mária ragyogtatja frap-páns táncudását, mimikai készségét és valóban bámulatra méltó drámai tehetségét, amelyet Borgia Caesar ci-mű nagy képben már alkalmunk volt megcsodálni.

* A „Hindu siremlék” első része ma utoljára megy az Apolló műso-rán. A mérnök fiatal felesége mesék-csodáit és barzalmait járja az indus fejedelem palotájában, míg férje után kutat. A mérnök, felesége jelenlété-ről mitsem tudva és őt éjjel félálmban megpillantva, álomképnek hiszi és mintegy deliriumban kergeti őt min-denfelé. A csodásszép felvételek mé-lyében ott érezzük a második részben foglalt eljövendő nagyszerűségek, szépségek és izzó hangulatokban tel-jes jelenetek ígérétét.

Német kormányválság

a márka zuhanása miatt

BERLIN. Németország kül-politikai helyzete a francia fenye-getések következtében rosszab-bodott. A belpolitikai helyzet a márka kurzusának katasztrofái-s zuhanása miatt kritikussá vált. A szociáldemokraták azt követelik, hogy a kormány lépjen erélyesebb rendszabályokhoz. A szo-ciálisták rossznéven veszik a kor-mánytól az adó és gabona árának többszörösre történt felemelését. Azzal fenyegetőznek, hogy kilép-nek a kormányból. A konzerva-tíveknek az a véleményük, hogy a márka romlásának kérdése in-ternacionális fórum elé tartozik. A nehéz belpolitikai helyzetnek súlyos kormányválság lehet a következménye. Magában a kor-mányban is nézeteltérések van-nak a devizarendelelet miatt, amely nem érte el célját, sőt ellenkező-leg megbénította a gazdasági éle-tet.

PÁRIS. A jóvátételi bizott-ság tegnapi ülésén Barthou ja-vaslatát tárgyalták Németország pénzügyi ellenőrzésére vonatkozólag. Barthou hosszabb beszéd-ben védelmezte a francia állás-pontot. A bizottság holnapi ülé-sének napirendjére kitűzte a már-ka zuhanásának ügyét. Megteszik az intézkedéseket, hogy a német valuta további züllését megaka-dályozzák. (Rador.)

BÉCS. A német kormánynak a márka megmentésére kiadott rendeletének kudarc politikai válságot idézett elő. Wirth kancellár állítólag el akarja hagyni a hivatalát, mert a szociálisták ez-után nem hajlandók úgy támo-gatni, mint eddig. Annyi bizo-nyos, hogy a kormányválság küszöbön áll. A márka romlása miatt tartott tanácskozásokon fel-merült az a kérdés, hogy itt van-e az az idő, amikor Németorszá-gnak be kell jelentenie az unant-nál teljes fizetéképtelenségét. Az a hír tartja magát, hogy a Wirth-kormány olyképpen fog átalakul-ni, hogy az nem lesz kimondot-tan nártkormány, hanem abban különböző tekintélyek fognak résztvenni pártállásra való tekin-tet nélkül. A polgári pártok és a szociáldemokraták között levő ellentétek áthidalhatatlanoknak látszanak. A szociáldemokraták élükön a gazdasági miniszterrel a devizarendelelet szigorítását kö-vetelik és a magántulajdonban le-vő devizákat is le akarják foglal-tatni. A polgári pártok azonban ilyen intézkedés kiadását lehe-tetlennek tartják. A polgári pár-tok álláspontja az, hogy a devi-zaspekulációt le kell küzdeni, de a tisztességes devizakereskedel-met nem akarják bántani, mert ellenkező esetben tartani kellene a német import és a gazdasági élet tönkretételétől. A szociáldemokraták elszántságát mutatja az, hogy nem hajlandók az élel-mezési kérdésekben engedménye-ket tenni, ha a devizaforgalmat nem követeléseiknek megfelelően rendezik. A tanácskozások eddig eredménytelenek maradtak. A helyzet burkolt válság jeleit mu-tatja és könnyen nyílt válsággá változhatik át.

HIREK.

Magyar tudós Argentínában.
(Vámbéry Rusztem — cordobai egyetemi tanár.)

BUDAPEST. Vámbéry Rusztem dr. ma nagyon megleghangu levelet kapott Enrique Barres dr.-tól, aki az argentinai köztársaság cordobai egyetemének rektora. Barres dr. levele szerint a cordobai egyetem tanárai most értesültek arról, hogy Budapesten megvonták a venia legendi-t Vámbéry dr.-tól és ezért felajánlják neki a büntetőjog tanszékét a cordobai egyetemen. A rektor egyben közli Vámbéryvel, hogy amennyiben eleget tett a meghívásnak és kiutazik Argentínába a tanszék elfoglalására: havonként 2500 aranyárka fizetést fog kapni. 2500 aranyárka a dollár ma jegyzett berlini kurzusa szerint 2 millió 750.000 papírmárka egy hónapban. Argentína arannyal fizeti a tudományt, míg Európa elsősorban a tudósokat elégti ki papírpénzzel. Érdekes, hogy rövid időn belül ez a második meghívás, amely az argentinai egyetemek részéről érkezik Budapestre. Alig néhány napja fogadta el a laplatai egyetem meghívását Thot László járásbíró, aki Budapesten szinte ismeretlenül nagy nemzetközi névre tett szert, a keleti jog tudományos rendszerezésével: és most Vámbérynek kell döntenie a cordobai meghívás fölött.

— **A pápa levele Kemal pasához.** Marmaggi Ferenc, a bucaresti apostoli nuncius, Konstantinápolyba utazott Kemal pasához és magával vitte XI. Pius pápának Kemal pasához intézett arabnyelvű levelét, amelyben a pápa a keresztény üldözések és kegyetlenkedések megszüntetésére kéri fel Kemal pasát. A nuncius a pápa megbízásából tárgyalásokat fog folytatni Kemal pasával a békére vonatkozóan is és főleg a keresztények helyzetére nézve Kis-Ázsiában és a török uralom alatt levő területeken.

— **Foch marschall otthon.** Páris. Poincaré tegnap kihallgatáson fogadta Foch tábornokot, aki beszámolt romániai útjának eredményéről.

— **Ellenőrzi a vonatok menetrendjét.** Bucaresti. A CFR. vezérigazgatósága olyan intézkedéseket léptet életbe, hogy a legradikálisabban ellenőrizhető legyen a vonatok menetrendjének pontos betartása. — Ellenőrző bizottság fog vigyázni arra, hogy a vonatok ne késsenek. Az intézkedések megtételekor minden mozdonyvezető egy pontos zseborával lesz felszerelve. (Rador).

— **Ukraina egyesült a szovjettel.** Charkow. Ukrajna és Oroszország szovjetjeinek a ma megtartott kongresszusán kimondották a két szovjetköztársaság egyesülését. A külön ukrán külpolitikai szolgálat és a hadsereg megszűnik, mindkettő beolvad az orosz szervezetekbe. Autonómiát csak belügyben, vasutügyekben és közegészségügyben kapott Ukrajna.

— **Áthelyezés.** Jonescu M. C. Fulger aradi polgári iskolai tanárt a kereskedelmi miniszter a csnadiai (Sibiu) állami textilipari főiskola technologia, kémia és materia tanárává nevezte ki és egyben az ottani állami textilgyárhoz osztotta be. Jonescu Fulger állami ösztöndíjjal Gaudban és Manchesterben nyert textilmérnöki kiképzést.

— **Átutalásokat jutányosan és pontosan eszközöl a Lloyd-Bank** (Minorita-templommal szemben.)

Akkord munkabérek az Astra-gyárban.

(Rendeletileg biztosították a gyár munkarendjét.)

Megemlékezett az Aradi Közlöny azokról a bérharcokról, amelyek hetek óta dülnek az Astra-gyárban s amelyek a nagyfontosságú s az állami életre nézve jelentős ipari vállalkozás munkafolytonosságát, felforgatták, termelőképességét megcsönkítették. Ez a bérharc a munkások számára váltakozó szerencsével folyt, kisebb-nagyobb hullámokat vert, egy időre valami ideiglenes megállapodás formájában le is csendesült, de végleges megoldást, állandó jellegű megállapodást teremteni nem sikerült.

A tegnapi napon Aradra érkezett Filorian a CFR. vezérigazgatóságának egy teljhatalmu megbízottja, akit a vezérigazgatóság azért küldött Aradra, hogy az Astra-gyár körül folyó további bérharcoknak elejét vegye és rendeleti alapon állandó jellegű meg egyezést létesítsen. Tekintettel arra, hogy az Astra-gyárat és produkciót a CFR. rekvirálta magának, ezenkívül a vállalkozás militarizálva van, Filorian megbízása nemcsak a szűkebb bérharcok rendjére nézve fontos, hanem az

— **Megszűnt napilap.** A papírárak folytonos drágulása és a munkabérek állandó emelkedése következtében a Clujon megjelent „5 órai újság” megszűnéséről kaptunk hírt ma. Az „5 Órai Újság” tegnap délután jelent meg utoljára. A kiadóhivatal kénytelen volt a lapot megszüntetni, mert a lap bevételei nem tudott együtt haladni az árak állandó emelkedésével.

— **Az aradi munkaügyi felügyelő a Zsil völgyében.** Az Aradi Közlöny hírt adott annak idején arról, hogy a zsilvölgyi bányamunkások új kollektív szerződés megkötését kérték a bányagazgatóságoktól. Már néhány tárgyalást is tartottak ügyükben, de eredményt nem tudtak elérni. Most újból megkezdik a tárgyalásokat, amelyekben a munkaügyi minisztérium képviselői: dr. Nicolai Popea és Popescu aradi munkafelügyelő is részt vesznek. A tárgyalások előreláthatólag néhány hétig fognak tartani.

— **Fogászati szakiskola Erdélyben.** Az erdélyi és bánati fogászok szindikátusa külföldi mintára Clujon (Kolozsváron) fogászati szakiskolát akarnak létesíteni és erre a célra a szindikátus elnöke 20.000 leit tesz le a közjegyzőnél. A szindikátus most a kormánytól kéri, hogy az újonnan megnyíló fogászati iskolát törvényesen ismerje el és az összes vizsgához küldjön ki egy bizottságot, amely az okleveleket kiadja a vizsgát tett fogászoknak. Az elnök egyúttal adakozásra hívja fel a fogászokat a szakiskola felállítására céljaira.

— **Ukrán felkelés Galiciában.** Lemberg. A napokban hatvan ukránt, közöttük Lodorkiw szerekasztót, letartóztatták. Az ukrán felkelés következtében több vasuti vonalon megszüntették a forgalmat. Hír szerint Keletgaliciában vallás és nemzetiségi sérelmek miatt parasztlázadás tört ki. Az ukrán parasztszázadást több lengyel uradalommal feldultak

állam ipari életének szempontjából is nagy horderejű. A CFR. vezérigazgatóságának teljhatalmu megbízottja a CFR. részére dolgozó egyéb vállalatok üzeméhez hasonlóan **rendeletszerűen kötelezővé tette Astránál az akkord rendszerű munkabéreket.** Mától kezdve tehát a gyárban az akkordrendszer lép életbe, amely igazságosabb tarteret biztosít a szorgalmas és tehetséges munkásnak, szorgalma és tehetsége arányában való keresetre és a teljesítőképeségének megfelelő munkabérral való viszonzására. A rendelet az eddigi keresethez viszonyítva olyan munkabéreket állapított meg, amelyek a legutóbbi kollektív szerződésben biztosított munkabérekhez képest **negyven százalékos béremelést jelentenek,** mert az eddigi maximális **tíz lei órabér helyett tizenháromezres órabérré lehetőséget biztosít,** viszont az eddigi minimális 3 lei 50-es órabérral szemben 5.50-leies órabérré lehetőséget ad. A rendelkezés hihetőleg véget vet a hetek óta folyó áldatlan bérharcoknak.

— **Cseh tapintatlanság.** Prága. A Csász című cseh lap támadja a cseh népszövetségi ligát, amiért a népszövetségi kongresszushoz memorandumot intézett. Jobb lett volna — írja a lap — ha Budapesire mentek volna, hogy ezzel a tapintatosan visszanyerjék Csehország számára a világ szimpátiáját. Ez a tapintatlanság azonban Csehországot megfosztja a világ szimpátiájától és azt a benyomást kelti, mintha Csehszlovákiában a kisebbségeket elnyomnák. A lap sajnálatát fejezi ki afelett, hogy a cseh ligát Mares vezeti, mert ha a ligának demokratikusabb vezetője lenne, akkor nem történhetett volna meg az, hogy a kongresszusról a csehek kivonulnak. Ebben az esetben azt a kvalifikálatlan memorandumot sem küldötték volna el.

— **Maximálták a hus árát.** Dr. Robu János főpolgármester a napokban tárgyalásra hívta össze az aradi mézárásokat és megegyezést hozott létre a husárak újabb maximálására vonatkozólag. A tárgyaláson figyelembe vette a főpolgármester az élőállat-árak emelkedését és e hónap 27-től kezdődőleg a következőképpen maximálta az aradi husárakat: Elsősorú marhahus 16 lei, másodosorú marhahus 14 lei, harmadosorú marhahus 12 lei, elsőrendű nyulmarhahus 11 lei, másodrendű 9 lei. Borjúhús első és másodrendű 16 és 14 lei.

— **Lopások a vaggongyárban.** Az Astra-vaggongyár vezetősége az utóbbi időben észrevette, hogy napról-napra tűnnek el értékes rézhuza-
lok és egyéb anyagok. A gyár katonai kirendeltségének vezetője hosszasan megfigyelés után ma délelőtt több inasgyereket tartóztatott le, akik a lopásokat beismerték. Az ügyet átadták a rendőrségnek, ahol tovább folyik a nyomozás, mert az a gyanu, hogy a lopásokat egy szervezett tolvajbanda követte el.

— **A Kereskedelmi Tanács ülése.** A Kereskedelmi Tanács (Statul Negusorese) aradi tagozatának elnöksége f. hó 26. csütörtök délután 5 órára igazgatósági ülést hív össze és felkéri összes tagjait, hogy a Fehér Kereszt disztermében tartandó ülésen feltétlenül megjelenni sziveskedjenek. Egyben értesíti az összes kereskedőket — akár tagjai a Kereskedelmi Tanácsnak, akár nem — hogy a bucarestii központi elnökség mindazon kereskedők és iparosok megkegyelmeztetése érdekében, akik az árdragítási vagy forgalmi kihágási törvénnyel összeütközésbe kerültek, megkegyelmezés iránt közbenjárni óhajt. Az elnökség felhívja mindazokat, akik az említett büntetendő cselekmények miatt királyi kegyelemre igényt tartanak, hogy a vonatkozó összes iratokat és adatokat irásban bocsássák a Kereskedelmi Tanács főtítkárságának rendelkezésére a további eljárások végett. A főtítkárság a Fehér Kereszt 20. számú szobájában folyó hó 28-ig bármely napon délelőtt 11—12 óra között veszi át az iratokat.

— **Katasztrófális házégés.** Páris. A Chicago Tribune new-yorki jelentése szerint a Lixington Avenue és a 110. utca sarkán tegnap egy házégés alkalmával 14 ember odaveszett, husz megsebesült.

— **Elitelt aradi kuruzsló asszony.** Érdekes ügyet tárgyalt ma az aradi törvényszék. Többen feljelentették Samu Gézáné aradi cigányasszonyt, aki számos embertől kuruzslással nagyobb összegeket csalt ki. Samu Gézánéhoz állandóan jártak aradi asszonyok, akikről 4—5 ezer lei összeget fogadott el vagy pedig értékes természetbeni ajándékokkal fizettette meg magát és ezért Samu Gézáné jó solt és gyógyított. Ha az áldozata gyanakodott Samu Gézáné tehetségében, akkor egy tulvilági hang szólalt meg, amelyről kiderült, hogy a kuruzslóasszonynak büntársa volt. Kovács József táblabíró büntetőtanácsa hat rendbeli csalás büntetésében mondta ki bűnösnek Samu Gézánét és ezért 4 évi fegyházbüntetésre ítélte.

— **Nyolcmillió emberről kell a télen gondoskodni Oroszországban.** Páris. A Chicago Tribune moszkvai jelentése szerint ezen a télen nyolcmillió orosz lakost kell majd támogatni. Három millió lakos támogatására a szovjet-kormány az amerikai segítőbizottságot kérte fel.

— **Fizetésemelés a sztrájkoló tanítóknak.** Budapest. Háromnapos sztrájk után az izraelita tanerők ma ismét megkezdték működésüket. A hitközség válaszmánya mai ülésén elhatározta, hogy a tanerők fizetését 100 százalékkal felemeli, így tehát a kezdő fizetés évi 160 ezer korona lesz. A hitközség vezetőségénél megjelent zsidó szülők küldöttsége másfél millió koronát ajánlott fel, hogy azzal a tanárok helyzetét javítsák. A tanerők fizetésemelésének végleges elfogadásáról azonban csak november elsején fognak határozni.

— **Kettős halálos ítélet.** Nyiregyháza. Karaffa József, Zsindely András és Pilinszky Lajos ügyében, akik májusban meggyilkolták Tomassovszky Andrást, most volt a főtárgyalás. A bíróság Karaffát és Zsindelyt kötél általi halálra, Pilinszky Lajost pedig 12 évi fegyházra ítélte.

— Rassay nem hive Károlynak *Budapest*. A veszprémi megyei egységespárt nagygyűlésén a szónokok erősen foglalkoztak a liberális blokk kérdésével. Ezekkel az elhangzott beszédekkel kapcsolatban a liberális blokk egyik vezére *Rassay* Károly nyilatkozott és tiltakozott az ellen a vád ellen, mintha összeköttetésben állana gróf *Károlyi* Mihállyal. Az egységespárt szónokai közül *Schandl* Károly azt hangoztatta, hogy a mostani liberális blokk hasonlatos az 1918-belihez és az *Károlyi* Mihállyal akarja most megmenteni az országot. *Bárczy* István a *Pesti Napló*-ban adott nyilatkozatában kifejti, hogy nem csatlakozik a liberális ellenzéki szövetséghez, mert az alakulást nem tartja szerencsésnek. Szerinte a szövetségben egyenlőtlen erőtenyezőkről vannak képviselve, mert benne a szervezetlen polgárság és a szervezett munkásság foglalnak helyet.

— **Uj árak és áremelések Németországban.** Berlin. A német fémszövetség közös irányár-bizottsága határozatának megfelelően az október 10-ike óta bekövetkezett márka-értéktelenedés és az ennek folytán megrágult külföldi piacok miatt a vas árat újból szabályozták. A drágulás kiszámítása a rudvas drágulásánál 2500 márka (3.18 százalék) a most érvényben levő árakkal szemben. A többi termékek gyári alapára szintén hasonló százalékban emelkedik s 1922. október 18-ától kezdődően Thomas-árúknál 1000 kg-onként a következőképpen alakul: nyers tömb 59 ezer 470 márka, előtömb 55.650, dorongvas 68.400, formavas 80.250, rudvas 81.200, universal-vas 88.230, szalagvas 94.180, hengerdrót 88.210, durva pléh 91.270, közepes pléh 103.350, finom pléh 113.450, finom pléh (1 mm-en alul) 120.630, márka. — A német kötény, alszöszöknya- és gyermekruha-gyárosok egyesülete Berlinben a következő legmagasabb felárakat állapította meg: Áprilisi eladásokért legalább 100 százalék, májusi legalább 88 százalék, júniusi 75 százalék, júliusi legalább 62 és háromnegyed százalék, augusztusiban legalább 50 százalék, szeptemberi szállítáért 25 százalék. — A cipőgyárosok szövetsége október 6-ától a felárat 14.500—15.000 százalékgig emelte fel. — A sollingeni fémárugyárosok egyesülete az 1921. évi 18.000 márkás alapárat 2400 százalékra emelte fel.

A keleti konferencia.

(Azután tárgyalnak az adósságokról.)

LONDON. A keleti konferencia idejéről élénk eszmecsere folyik. Az eddigi terv szerint lord *Curzon* nem utazik Lausanne-ba, mert abban az időben szükség van jelenlétére Londonban. Angliát a konferencián lord *Millner* képviseli.

WASHINGTON. A nemzetközi tartozásokat rendező értekezlet csak a brüsszeli konferencia után áll össze.

PARIS. Híre jár, hogy a brüsszeli konferencia a keleti konferenciára való tekintettel csak januárban áll össze.

LEGUJABB.

A kormány munkaprogramja. BUCURESTI. A tegnapi minisztertanácson elhatározták hogy a parlament elé a következő törvényjavaslatokat terjesztik be: 1. A tisztviselők anyagi helyzetének javítására vonatkozó törvényjavaslatot. 2. A nyugdíjtörvény módosítását. 3. Az 1923. évi korosztály behívását. 4. Az államszámvitelre vonatkozó törvény módosítását. 5. A közmunkatügyi miniszter javaslata az erdélyi magánvasutak megváltásáról. 6. Egészségügyi kerületi igazgatóságok szervezése. — 7. A belügyminiszter ama javaslata, a melyek az igazságügyminiszter hatáskörébe kerüljenek. Ezek: névváltoztatás, anyakönyvi ügyek árvaszéki és gyámügyek. Ezek a magyar törvények értelmében a belügyminiszter hatáskörébe tartoztak. 8. Az idegenek ellenőrzéséről szóló törvényjavaslat. 9. A kerületi rendőrfőnökségek megszüntetéséről szóló törvényjavaslat.

Magyarország Angliában bízik. BUDAPEST. A kormányhoz közelálló helyről úgy nyilatkoztak, hogy a parlament legutóbbi ülésén az ellenzék világosan kifejezte, hogy méltányolja az ország nehéz helyzetét és ezért nem akar zavart kelteni. Az ellenzék magatartása megkönnyíti a kormány részére a tél és a valutáris helyzet problémájának megoldását. Minden attól függ, hogy a jóvátételi kérdésben milyen belátás kerekedik felül. A jelek szerint az angol választások eredménye megveti a jóvátételi politika bekövetkező változásának alapját. Ha a választásokból a munkáspárt kerül ki győztesen, akkor az imperializmus és a jóvátétel erőszakos megoldása csökken. Annyi azonban kétségtelen, hogy a magyar kormány nem tűrhet sem jobboldali, sem baloldali kilengést.

Bibó és Vágó-Wilhelm. BUDAPEST. A főkapitányságon ma megjelent *Vágó-Wilhelm* Jenő, a Tisza-pör egyik volt vádlottja és panaszt emelt *Bibó* Dénes ellen. Elmondotta, hogy az utcán találkozott *Bibó*val, aki így kiáltott rá: Ez a Tisza gyilkos még mindig szabadon jár! A feljelentés szerint *Bibó* még ezt is mondta:

— Vágót még ma megverem! Vágó ezután továbbment, *Bibó* utánna sietett, megragadta és az arcába sújtott. Ezért súlyos testi sértés címén feljelentést tett ellene.

Megmérgezte két feleségét. DEBRECEN. Buzás volt debreceni vendéglős első felesége régebben megmérgezte magát. Hátrahagyott levelében elmondja tettének okát. A levél szerint *Buzás* megismerkedett az asszony *Róza* nevű húgával és ezért tőle elhidegült. *Buzás* ott is hagyta az asszonyt és bucsuzól nagy mennyiségű ciankálit adott át neki. *Buzás* nőül vette felesége húgát, akinek *Lili* nevű nővére tetszett ezután meg a modern Kékszakállnak. Az új asszony azt követelte, tőle, hogy távolítsa el az unokahúgát. Ez meg is történt, a lány azonban titokban visszatért Deb-

recenbe és együttélt *Buzással*. A férj második feleségét is otthagya és ennek is ciankálit adott. A hátrahagyott levélből kitudódott a dolog, a rendőrség kereste *Buzás*t más ügyekből kifolyólag is, de nem találta, mert valószínűleg valamelyik utódállamba szökött.

Vita a jóvátételről.

PARIS. A jóvátételi bizottság mai ülésén *Barthou* javaslatáról folytatták a vitát. A „Temps” szerint *Bradburg* a német pénzügyek ellenőrzését nem ellenzi, de változatlanul ragaszkodik ama felfogásához, hogy Németországnak legalább két évig teljes moratóriumot kell kapnia. Ugyátszik, az angolok a jóvátételi kérdést nem akarják eddigi keretben tartani, hanem általános népszövetségi akciót akarnak létrehozni.

Wirth kancellár a márka stabilizálásáról.

BERLIN. A pártvezérekkel folytatott tanácskozások után *Wirth* kancellár nagyjelentőségű beszédet fog mondani a márka stabilizálására tervezett intézkedésekről, a kormány koalíciójának kiszélesítéséről és a németek munkateljesítményéről.

LONDON. Az unionista párt egyhangulag *Bonar Carolt* választotta vezéréül, aki beszédet is mondott *Lloyd Georgeról*. Beszédében a konzervatívok politikáját fejtette ki.

Betörés fényes nappal.

(Kitosított terménykereskedés.)

Az Aradon működő betörők és professionista rablótámadók az utóbbi időben nem tartják szükségesnek, hogy az éj minden büntetőképű leple alatt kövessék el tetteiket, hanem biztonságban érzik magukat akkor is, amikor a nap az égboltozat horizontjára kapaszkodott. Hetek óta tapasztalható, hogy a betörések és rablótámadások Aradra a déli órákban történnek. Tegnap délben ismét betörték egy, a város központjában levő üzletbe. A betörők kilesték, hogy *Hopp* Antal terménykereskedő bezárta déli 12 órákor üzletét, amely a Nádasdy-palotában van és álkulcsal behatolva elloptak tizezer lei készpénzt. A tettesek távozásuk után visszazárták az üzlet ajtaját, úgy, hogy a cég tulajdonosa csak akkor vette észre a lopást, amikor bement és látta, hogy a pénztár fel van törve. *Hopp* Antal jelentést tett a rendőrségen a betörésről. A rendőrség megindította a legszélesebbkörű nyomozást.

— Utasokkal való repülés új rekordja. London. *Ithold-Silben* a *Daily Mail* repülésén a motornélküli *Oley*-biplánjával 45 perces repülésével felállította az utasokkal való repülés új rekordját.

„Nem vagyok magyarfaló.”

(Magyar bírák kitüntetése.)

Mint Clujról (Kolozsvárról) jelentik, *Florescu* igazságügyminiszter legutóbbi kolozsvári látogatása alkalmából a magyar sajtó képviselőinek a következőket mondotta:

— Szívesen látom az urakat, hogy ezáltal is bizonyítsam, hogy nem vagyok magyarfaló. A magyar lapok legélesebben engem támadnak, habár nincs más kívánságom, mint a Romániában élő nemzetek között örök időkre békét teremteni.

Az újságírók ama kérdésére, történtek-e újabb intézkedések az esküre jelentkezett magyar bírák visszavételére, azt válaszolta a miniszter:

— Igen. Sok magyar bíró jelentkezett nálam. Ezeket előjegyzésbe vettem és előjegyzésbe fogjuk venni azokat is, akik ezután jelentkeznek. Természetesen van egy újabb föltételünk: a román nyelv tudása. Az államnyelv ismerete nélkül senkit sem alkalmazhatunk. Tudom, hogy felnöttek részére nem könnyű dolog egy idegen nyelv megtanulása; ép ezért minden bírót, aki megtanulta a román nyelvet, kitüntettem. A koronázás alkalmából *Fehér*, *Balds* és *Kovács* bírókat a legmagasabb kitüntetésre terjesztettem elő. Kivülők még igen sok igazságügyi tisztviselő részesült királyi elismerésben.

Az új angol kormány megakadályozza a kalandokat.

LONDON. Az új angol kormány a jóvátétel kérdésében meglehetősen *Lloyd George* politikáját követi, de a kérdéssel összefüggő problémák sürgős tárgyalását követeli.

LONDON. *Churchill* felszólította *Dundee* liberális és konzervatív választóit, hogy teljes erővel küzdjenek a munkásság ellen.

LONDON. *Bonar Law*, miután pártvezérré választották, megjelent a királynál és a miniszterelnökkel megbízás formájában elfogadása után előterjesztette kormányának névsorát. Csúttörtőkön feloszlatták az angol parlamentet. *Bonar Law* kijelentette, hogy programjának alapelve, hogy megakadályozza a kalandokat, a szövetségesekkel együttműködjen, a belső békét és az állam rendjét fenntartsa. Beszédében sejtetni engedte, hogy az új kormány az ir szerződés kötelezettségeit teljesíteni fogja. Az új kormány nem helyesli, hogy a német területek megszállását a jóvátételi követelések zálogául tekintik. *Bonar Law* legközelebb válaszolja politikai tervét.

LONDON. *Lloyd George* lemondott miniszterelnök bucsulátogatáson volt a királynál. *Lloyd George* legközelebb memorandumot intéz az angol nemzethez.

- TÖZSDETAVIRATOK. -

Zürichi devizajelentések:				Aradi kurzusok:		
Október 24.	Nyitás	Zárlat	Tegnap	Október 24.	Mai	Tegnap
Bucuresti	—	8.40	8.42	Valuták:	155.—	160.—
Berlin	0.18	0.15.50	0.18.75	Dollár	0.04 ^{1/4} -4 ^{3/4}	0.04 ^{3/4}
Newyork	546.50	546.50	547.—	Márka	5.10	5.80
London	24 2.—	2480.—	—	Szokol	2.40	2.40
Páris	38.90	38.65	39.95	Fr. frank	11.30	12.20
Milano	22.45	22.20	22.75	M. korona	0.06 ^{3/4}	0.07
Prága	17.75	17.65	17.95	Kifizetések:	15.50	15.50
Budapest	0.21.50	0.21	0.21.75	Budapest	470.—	470.—
Zágráb	2.40	2.40	2.40	Bécs	0.03 ^{3/4}	0.04
Varsó	—	0.045	0.045	Berlin	5.05	5.25
Bécs	0.0075	0.0072	0.0072	Prága	—	—
bélyegs.	—	0.0078	0.0078			

A budapesti devizaközpont árfolyamai:			Bucuresti kurzusok:		
Október 24.	Mai	Tegnap	Október 24.	Mai	Tegnap
Napoleon	9300	9300	Márka	0.04—4 ^{1/2}	0.04.50
Dinár	40—41.60	40.—41.60	Fr. frank	11.30—11.40	11.50
Amsterdam	988—1000	988—1000	Sv. frank	28—29.50	29.—
Bukarest	14.75—15.75	14.50—15.50	Szokol	5—5.05	5.05
Kopenhága	—	—	Dinár	2.40—2.45	2.35
Krisztiania	—	—	Dollár	156.—157	160.—
London	11200—11500	11200—11500	Osztr. kor.	0.0025—26	0.0026
Berlin	0.67.60—70	0.67.60—70	M. korona	0.06 ^{1/4} —6 ^{1/2}	0.06 ^{1/4}
Milano	105—110	105—110	Kifizetések:		
Páris	185—190	188—192	Páris	11.—	11.50
Prága	80—84	80—84	London	698.—	704.—
Stokholm	663—678	663—678	Newyork	156.50	160.—
Zürich	465—480	465—480	Milano	6.61	6.68
Bécs	0.084—0.085	0.034—0.085	Zürich	29.—	29.50
Szofia	15—16	14.75—15.75	Prága	5.02	5.18
Zágráb	10—10.40	10—10.40	Bécs	0.0021	0.0021
Newyork	2500—2575	2500—2575	Berlin	0.03 ^{1/2}	0.03 ^{3/8}
Varsó	28—24	0.25—0.27	Budapest	0.06 ^{1/2}	0.05 ^{1/2}

Közgazdaság.

A frank nagy esése.

A francia pénzügyminiszter a párisi kamara szombati ülésén bejelentette, hogy Franciaország költségvetésében négy milliárd hiány mutatkozik és megjegyezte, hogy a legnagyobb takarékoság szükséges és a jóvátétel tekintetében többé semmiéle engedékenységet sem szabad tanusítani, ha Franciaország gazdasági helyzetét meg akarják menteni. És a francia frank, amely pénteken 41-en állott Zürichben, szombaton 40.50, hétfőn már 39.95-ös árfolyamon zárult Ma a nyitásnál 39 alá került a francia frank értéke és a zárlatnál csak 38.65 svájci frank a párisi deviza ára Zürichben. A franciák a diadalmas béke mámorában szinte fejvesztetten költek a hatalmas jóvátételi összegek reményében. Fűnek-fának segélyt, kártérítést adtak, aki csak panaszkodott a németek által ért sérelmek miatt. Sok milliós adminisztráció dolgozik a háborús károk megállapításán és egyeb háborus reminiscenciák felelevenítésén, de más irányban is nagy kiadásokat tettek a jóvátétel számlájára. A jelszó az volt: majd megfizeti a német. De a német nem tud fizetni és belátható időn belül nincsen kilátás a német jóvátételi összegekre. Most össze kellett roppannia annak a francia költségvetésnek, amely úgy volt megalkotva, hogy a kiadási tételek túlnyomó része a németeket terhelte. Ma csak négy milliárd a deficit, de a francia franknak további esése még jobban emeli majd ezt az összeget és talán nemsokára eljutunk annak az elvnek általános felismeréséhez, hogy a gazdasági háborubban, amelyet éppen a franciák folytatnak tüzzel-vassal, — csak legyőzöttek lehetnek és csak egész Európa gazdasági helyzetének egységes szanalásával lehet a normális állapotokat visszaállítani.

A lei párisi emelkedését már a mai számunkban előre jeleztük, a francia-deviza zürichi eséséből következett-

ve. Bár a leinek most emelkedő az irányzata, a hatalmas párisi ugrás nem sok javulását jelenti a leinek — a francia frank lett olcsóbb. Egyébiránt a lejell szemben nagyon nehezen reagáló budapesti Devizaközpont is felemelte ma a lei árát.

Budapesti értéktőzsdényítés (október 24): Salgó 56 ezer, Rima 11300, Déli vasut 8200, Kőszén 128 ezer, Államvasut 29 ezer.

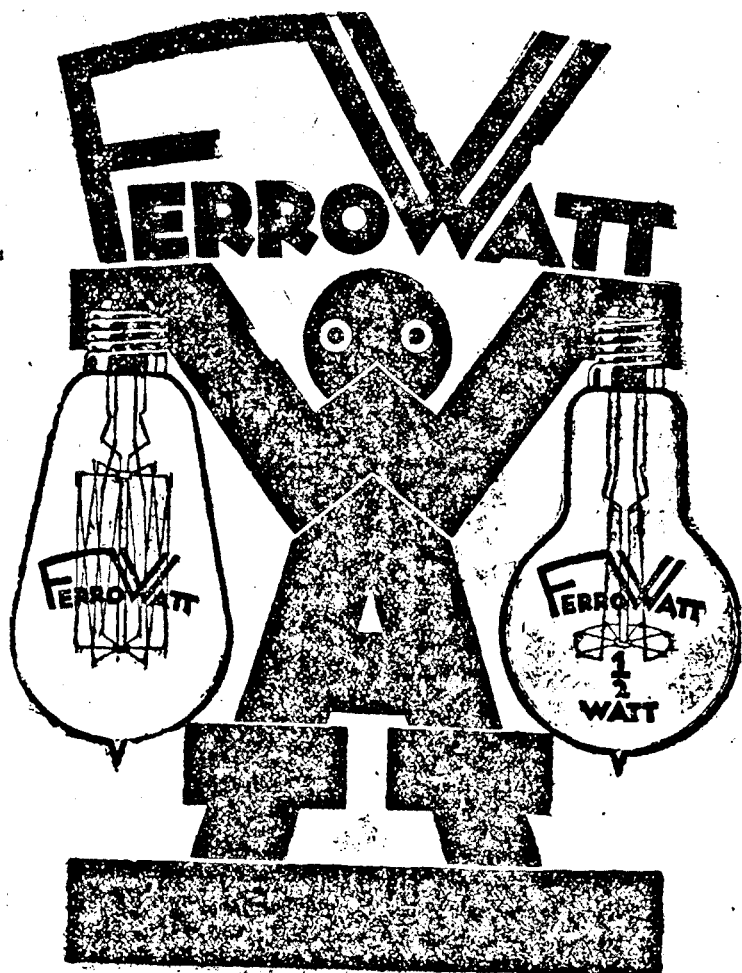
Budapesti értéktőzsdézárlat (október 24): Magyar hitel 8900, Osztrák hitel 975, Salgó 50750, Rima 10700, Déli vasut 8 ezer, Államvasut 26500, Kohó 36 ezer, Atlantika 5225, Kőszén 121500, Ganz 570 ezer, Papir 3450, Nasici 50500, Szlavónia 3650, Országos fa 2900, Földhitel 6450, Viktória 49 ezer, Kereskedelmi hitel 1020, Kereskedelmi bank 24 ezer, Beocsini 40500, Urikány 49 ezer, Láng 10300, Lipták 4 ezer, Schlick 6800, Brassói 23 ezer, Zabólai 6600, Baróti 2925, Cukor 124 ezer, Klotiid 8450, Temesi szesz 12500.

= A Salgótarjáni Kőszénbánya R.-T. közli, hogy rendkívüli közgyűlése elfogadta az igazgatóság indítványait az alaptőke felemelésére nézve. Ennek folytán 161.250 kibocsájtandó részvényre a régi részvényeseknek elővételi jogot biztosított részvényenként 5 ezer koronáért, 150 korona költség ellenében. Két régi részvényre egy új részvény jut.

— Megkezdődött a bérek leszállítása Csehországban. Mährisch-Ost-rau. A Vitkovitzban tartott tárgyalások alkalmával megegyezés jött létre, amely szerint az északmorvaországi fém- és vegyészeti ipari munkások beleegyeznek a harmincszázalékos bérlészállításba. A megállapodás szigorú betartását az üzemi tanácsok fogják ellenőrizni.

A szerkesztésért,
KÁROLY JÓZSEF
felel.

Cenzurat: Dr. ROMUL MAGER.

a kvalitás-lámpa.

Aki takarékoskodni akar, az csak az ilyen félwattos lámpát használja.

Az általános

I.P.A.R

részőre

szállítunk azonnal raktárról:

- Bőr hajtószipak
- Balataszipak
- Gummszipak
- Gummitömítők és lemezek
- Klingerit és Asbest
- Fibrelemezek
- Tömítőanyagok
- Csapágy-fémek
- Szjítárcsák fából
- Gépolajok
- Hengerolajok
- Tovottaszir
- Kovapor (Kieselguhr)
- Sodronyszegkek
- Olajozó készülékek
- Mollerupkészülékek
- Manométerek
- Mérőpálcák
- Mikrométerek
- Mérőeszközök
- Theodoitok
- Reszalók és oszvarok
- Csiszoló korongok
- MINIMAX-készülékek
- Graphit olvasztó-tégelyek
- Ellenőrző órák
- Sodronykefék
- Szénvillák
- Gázcsövek és idomdarabok
- Stb. stb. 5106

A legjobban felszerelt raktár minden műszaki cikkben.

Raktárjegyzékek azonnal és bérmentve.

E. Sz. G. E.

Géposztálya

Sibiu (Nagyszeben) Só-utca 22.

CFR. Seful Statiei Curtici.
4186. 23/X. 1922.

Hirdetmény.

Közhirre tétetik, hogy az aradi CFR. vasutigazgatóság 13223/922. számú rendelete szerint Curtici állomáson 1922. évi október 28-án d. e. 11 órakor a következő kézbesíthető árúknak nyilvános árverezés útján eladatni: 30.480 kg. faszén. Az árú csak készpénz ellenében adatik el.

Az eladási ár az átvétel előtt, az árverezés után a vasuti pénztárnál deponálendő.

Az árú átvétele csak az árverezésnek a vasutigazgatóság által történt jóváhagyása után történhet meg.

Egyéb tájékoztatást alulírott állomásfőnök ad.

Az állomásfőnök.
CANAVEA.

CFR. Seful Statiei Curtici.
No. 4188, 4188, 4184, 4187 si 4185.
23/X. 1922.

Hirdetmény.

Közhirre tétetik, hogy az aradi CFR. vasutigazgatóság 13223/922. számú rendelete szerint Curtici állomáson 1922. évi október hó 28-án d. e. 11 órakor 30.480 kg. faszén, f. évi okt. 30-án pedig 3 drb. butorköcsi, 1 rakomány-épületfa, 6 kocsi tűzifa fog nyilvános árverezés útján eladatni. Az árú csak készpénz ellenében adatik el.

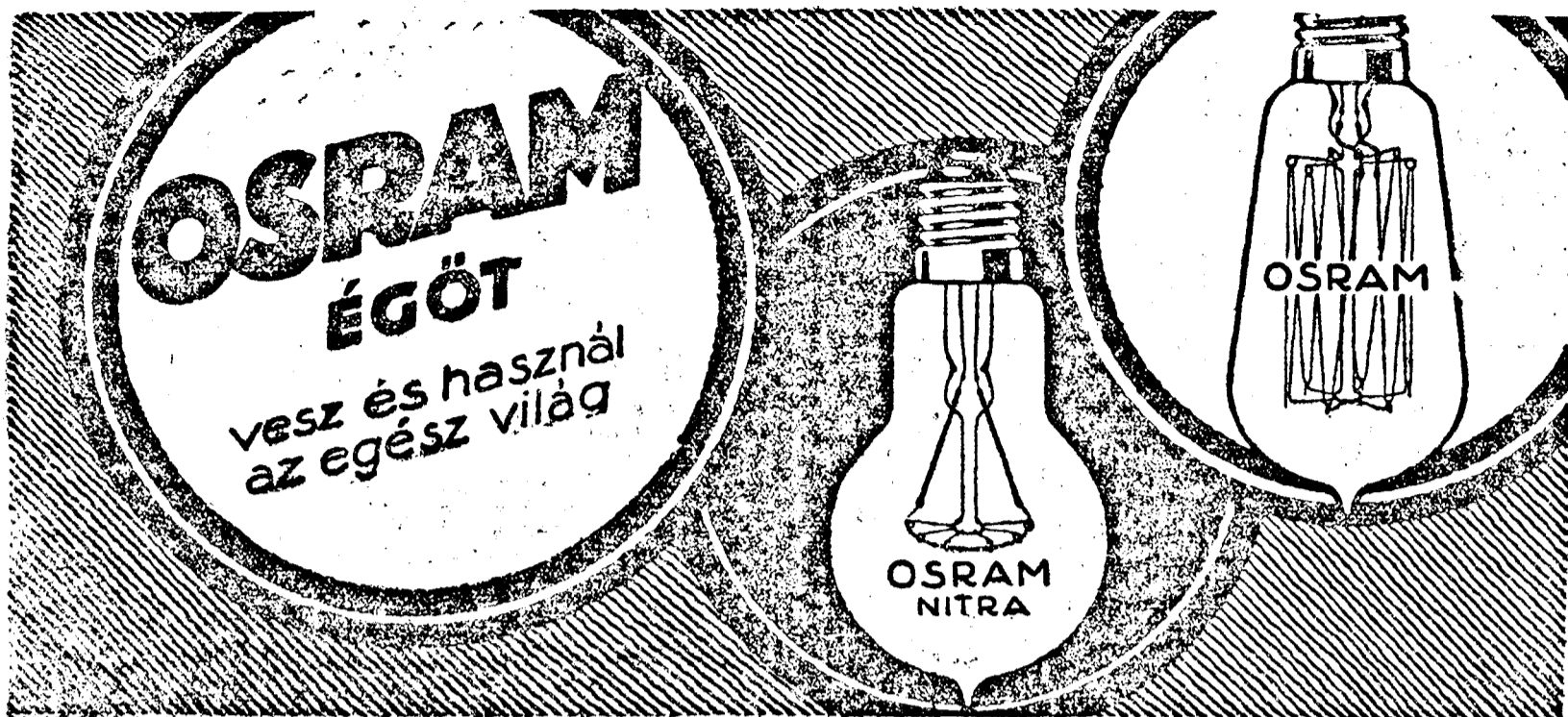
Az eladási ár az átvétel előtt, az árverezés után a vasuti pénztárnál deponálendő. Az árú átvétele csak az árverezésnek a vasutigazgatóság által történt jóváhagyása után történhet meg.

Egyéb tájékoztatást alulírott állomásfőnök ad.

Az állomásfőnökség.
CANAVEA.

Ön köhög? keresse fel azonnal a „**Csokoládé Király**“-t. Csak Strada Melianu (Ferry-u.) 2. és vásároljon valódi töltött méhméz aranyait, pemelőt és szalmiák gyógycukorkát. ● Cimre vigyázzon

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját szavak szerint számítjuk.

Minden szó hirdetési ára 1 leu.

Vastagabb betűvel 2 leu.

A vastagabb betűvel kívánt szavakat aláhúzással kell jelezni.

Hirdetéseket délután 4 óráig veszünk fel.

Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.

A legkisebb hirdetés ára 10 szóleu.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

SZÖKE KIS LÁNY levele van kívánt helyen, kérem átvenni. 5142

Alkalmazás.

NOUS CHERCHONS UNE GOUVERNANTE cultivée et moyen agée, chez une fille adulte La science parfaite de la langue Française est nécessaire. Ce, qui enstruit le piano et la langue Anglaise, sera intéresser en avantage. Les offres avec les prétentions sous le devise „Cultivée“ sont envoyer dans l'administration d' „Aradi Közlöny“ Arad, 5000

MODERN lámpaernyők készítését olcsón vállalok. Cim a kiadóban. 13725

FIATAL SEGÉD, ki a rőtös szakmához is ért és a román, magyar és német nyelveket bírja, a kaláni vasgyár élelmezési raktárában alkalmazást nyer. Ajánlatok Wollmann Adolfhoz, Calan, Jud. Hunedoare címzendők. 5104

KÉT SZEMÉLYHEZ egy jól férő mindene felvétetik. Koch, Str. Bucur (Bötvö-utca) 10. F. em. 5118

FIATAL bőrkereskedő segéd felvétetik. Cim a kiadóban. 5132

NÉMET LEVELEZŐNÖT, kereskedelmi levelezésben jártást keresek. Gáspár műszerész, Strada Horia 1. 5146

BORÜZLETBE hozzáértő nő üzletvezetőt keresek 5000 lei övadékkal. Cim Hábar, Strada Unirei (Fábián Gábor-utca) 4-5. szám. 5133

OKLEVELES TANITÓNÖT, lehetőleg ref. vallást keresek 11 éves leányom első polgári s más 5-6 gyermek elemi II-III. előkészítéséhez. Német nyelvet bíró előnyben. Kézi munka hittan tanítás megkívánatik. Állás november 3. betöltendő. Különszoba, teljes ellátás biztosítva. Fizetési igény pályázatban közzelendő október 25-ig Kalmár Ignác intéző. Bokszeg, pályaudvar. 5137

RUHA ÉS FEHÉRNEMŰ varrását legolcsóbban elvállalom. Cim a kiadóban. 5136

MOSONÓ házakhoz ajánlkozok. Bogya Györgyné Gáj Strada Bisericii (Templom-utca) 5. szám. 5135

Vétel és eladás.

KERESZTHUROS, fekete, rövid, elsőrangú bécsi zongora eladó. Cim a kiadóhivatalban. 11816

PIANINO, berlini gyártmány eladó Str. Tribunal Axente (Damjanich-utca) 14. 11816

EGY jókarban levő téli kosztüm eladó. Cim Piața Mihai Viteazul (Ferenc-tér) 1a) szám. 5143

ELADÓ egy him és egy nőstény 1 éves farkas kutya. Popovici, Str. Horia (Széchenyi-utca) 2. I. emelet. 5140

HULLADEKPAPÍR nagy mennyiségben kapható Kelet hírlapirodában. 12570

MESTERHEGEDŐ (110 éves) eladó. Strada Tribunal Axente (Damjanich-utca) 14. 11815

STAR, ELITE, PÁRISI ALBUM stb. öszi divatlapok Kerpelnél. — Ugyanott 20.000 kötet könyv fétárban kiadásra kerül. 12686

MŰTÁRGYAKAT, porcellánokat, japán és kínai dolgokat, antik butorokat, ezüst tárgyakat, perzsa és szmirnászönyveket, egész gyűjteményeket a legmagasabb árban vásárol a Salon Artistique Bulev. Regina Maria 20. (Fischer Eliz-palota.) 11895

Allandó felvilágosítással szolgál díjtalanul,

ugyszintén közvetít málmokat, szőlőt, házakat lakással, gazdasági gépeket, huzatos és magánjárót szavatossággal, mellett, 40 óra fennálló, messzeterjedő ismerettséggel. 5130

Szíves pártfogást kér tisztelettel:

Kellner Lajos és Fia

Str. Colonel Paulian (Fábián László-u.) 1. Fogad Str. Metianu (Förroy-u.) 3. sz. a. 10.

VEHET, ELADHAT, CSERÉLHETI Műtárgyak, szobrok, szönyvek, porcellán ritkaságok, antik butorok kiállításra. Szép művészeti Szalon, Ortutay-palota. Str. Eminescu (Deák Ferenc-utca) 29. 11911

EBÉDLŐ PERZSA 29.000, ebédlő szmírna 22.000. Salon Artistique (Fischer Eliz-palota.) 12021

EGY jókarban levő télikabát eladó. Str. Consistoriului No. 30., I. em., ajtó 5. 5094

TEHER-AUTOK 1½ és 5 tonnások eladók. Cim a kiadóban. 5102

NYERSBORKÖVET veszek minden mennyiségben Irom Arnold Arad Str. Origorie Alexandrescu (Bercsenyi-utca) 39. sz. 10653

Ingatlan.

FÖTÉRHEZ közel egy ház lakással eladó. Cim Strada Unirei (Fábián Gábor-utca) 4-5. szám. 5134

TIZ HOLD szántóföld nagymennyiségű takarmányszalmával eladó Str. Consistoriului (Batthyány-utca) 3. 5141

HAROMSZOBÁS MAGANHAZ eladó. Cim Calea Saguna (Varjassy Lajos-utca) 24. szám. 5147

Üzletek.

ÉLELMISZER és fűszerüzlet. Biztos egzisztencia. Hozzá tartozó 1 szobás lakással 18.000 Leiért elutazás miatt sürgősen eladó. Bővebbet Haász A. irodája Str. Románului (Zrinyi-utca) 6. sz. 11770

Ellátás.

JÓ EBÉD és vacsora kosztot, esetleg teljes ellátást kaphat 2-3 úriember izr. osaládnál. Cim Kelet hírlapiroda. 12570

FIATAL NŐ uriháznál fürdőszoba használatra teljes ellátást keres. Cimeket a kiadóba kér. 5145

Különféle.

HATVAN-NYOLOVANEZBR lelei iparvállalathoz társ kerestetik. Üzlet a legjobb helyen. Cim a kiadóban. 5144

ELVÉSZETT a págyártól a vérti hidig sárga bőr irattásra. Megtaláló illő jutalom ellenében vigye Hendl gépgyárba Strada Mărăcești (Kossuth-utca) 47. 12455

TÁRSULNEK százezer lelei 16 üzlethez, vagy vállalathoz. Ajánlatot „Jó üzlet” jellegre kiadóhivatalba kérek. 5079

**Aranyat, legmagasabb áron
Ezüstöt, vásárol a Juvelia,
Briliánst, ókszergyár részére**

WALDMANN I.

ékezőkész, ARAD, 4744

Plata Avram Iancu (Szabadság-tér) 14.

UNDERWOOD

írógépek megerkeztek. Használt írógépek és legújabb típusok nagy raktára. 4146

Szakszerű javító műhely.

Írásmunkák, fordítások, sokszorosítás.

Bodnár József

írógépvállalatánál, a főpóstával szemben

Sürgősen eladó

vendéglő és kaszinóhelyiség

vidéken, piacféren, 2 szobás lakással, más vállalkozás miatt, azonnal átvehető. Alkalmi vételi Évente 4 nagyvásár!

SZIRMAI adásvételi iroda,

Str. Tribunal Axente (Damjanich-utca) 14.

A legszebb és legolcsóbb
nyomtatványokat

AZ

ARADI KÖZLÖNY

könyvnyomdája készíti.

Utlevelekre vizumot 55.— Leiért legpontosabban leggyorsabban a „Kelet” hírlapiroda szerez